education

Department:
Education
North West Provincial Government
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

TEKANYETSO YA POROFENSE

KEREITI YA 11

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA 1 (P1)

PUDUNGWANA 2024

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 70

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 7.

TATAISO YA HO TSHWAYA TEKOKUTLWISISO

• Kaha sepheo e le ho lekola kutlwisiso ya moithuti, mopeleto o fosahetseng le diphoso tsa puo karabong di se ke tsa nkelwa matshwao, ntle le ha diphoso tseo di nyotobetsa moelelo/kutlwisiso. (Diphoso di nne di bontshwe**)**
• Ha mohlahlobuwa a sebedisitse mantswe a tswang puong e nngwe e seng ena a hlahlojwang ho yona, mantswe ao a se natswe, hape a se ke a nkelwa matshwao ha karabo e ntse e na le moelelo o utlwahalang. Leha ho le jwalo, haeba lentswe le hlahang puong e nngwe le sebedisitswe temeng ebile le hlahella e le karabo e nepahetseng le fuwe matshwao.
• Bakeng sa potso e bulehileng, mohlahlobuwa a se ke a abelwa matshwao bakeng sa karabo ya E/TJHE kapa KE A DUMELA/HA KE DUMELE. Lebaka/ tshehetso ke yona e lokelang ho abelwa matshwao.
• Ho se fanwe ka matshwao bakeng sa NNETE/MAFOSI kapa NTLHA/

MOHOPOLO. Lebaka/tshehetso ke yona e lokelang ho abelwa matshwao.
• Ha karabo e hloka lentswe le le leng empa mohlahlobuwa a fane ka polelo e felletseng, a abelwe matshwao hafeela lentswe le nepahetseng le sehelletswe mola/qatsohisitswe.
• Ha potso e batla dintlha tse pedi/tharo, mohlahlobuwa yena a fane ka dintlha tse fetang tse boletsweng, ho tshwauwe tse pedi/tharo tse qalang.
• Amohela mantswe a hlahang dipuong tse sebediswang mabatoweng a fapaneng.
• Bakeng sa dipotso tse nang le kgetho, ananela tlhaku e emetseng karabo e nepahetseng kapa karabo e ngotsweng ka botlalo.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO

POTSO YA 1

TEMA YA A

1.1 Ba ne ba mo kopela mora wa bona/Ba ne ba batla hore e be ngwetsi y ya bona. √ (1)

1.2 Ke motoho wa poone o fafaditsweng ka tswekere. √ (1)

1.3 Hore barwetsana ba tle ba tshehise ka yena./Boswaswi. √ (1)

1.4 Sekepele/Sekepele sa bohadi. √ (1)

1.5 Kamora ketelo ya bobedi ya mohlankana habo morwetsana, ba habo mohlankana ba ne ba lokela ho ntsha dikgomo tsa bohadi. √√ (2)

1.6 O amohela pompong eo a e fuwang ke mohlankana a kebisitse hlooho. √ (2)

1.7 Ke hobane dipha tsa bona di ne di sa ka tsa bonwa ka ha ba ne ba sa tshehe haholo hape ba tshehela ka dikobong. √ (1)

1.8 O tshwanetse hore a se ke a tlontlolla lelapa labo le la habo mohlankana.
O lokela ho itlhompha kaha o se a beheleditswe.
O qhoba ho nna a bonwa a ntse a phathatswa ke mahoohoo
Ho bonwa a ntse a nwa makotikoti a biri. √√ (2)

1.9 B/Mohlankana ya phahameng a bile a hlahelletse ka mahetla. √ (1)

1.10 Matsatsing a kajeno mohlankana ha a sa tshaba ho tjhakela habo leha a sa kopa mohope wa metsi/Morwetsana le yena o tjhakela habo mohlankana ka bolokolohi/Ba se ba itulela mmoho ba sa nyalana le ho nyalana, batswadi ba sa ba rera ho hang/Ba a ithera. √√
[Tshwaya e le nngwe feela] (2)

1.11 Morwetsana o ne a rutelwa hore a se tlontlolle ba habo ka ho ba botswa ha a fihla bohadi/O ne a rutelwa hore a fihle bohadi a tseba mesebetsi e atisang ho etsuwa ke bomme/O ne a rutelwa hore a tsebe ho hlokomela lelapa. √√
[Tshwaya e le nngwe feela] (2)

1.12 Botle ba sena ke hore leha mohlankana a le ditlhong, o kgona ho thuseha hore a qetelle a na le eo a ka mo nyalang/Leha mohlankana a tswa lelapeng le fumanehileng, a ka kgona ho fumana mosadi kaha ho ne ho sa shejwe maemo a lelapa labo ka nako eo.

Bobe ke hore mohlankana a ka iphumana a nyetse motho ya pelompe kaha ha ba tsebane./Ha a tsebe lelapa le kgodiso eo a hodisitsweng ka yona. √√
[**Tshwaya e le nngwe feela mme dikarabo tse ding tsa baithuti di elwe hloko]** (2)

1.13 Nka mo mamella/amohela hobane ke ne ke tla be ke ikgethetse yena kaha pelo e ja serati./Matsatsing ana nka ba ka mo isa ngakeng hore a ilo lokiswa meno.

KAPA

Ke ne ke tla leka matsapa a ho mo nyahlatsa ka ha le yena o ne a tla be a ile a ba le tsela eo a patang dipha tsa hae ka yona. √√
[Tshwaya e le nngwe feela mme dikarabo tse ding tsa baithuti di elwe hloko] (2)

TEMA YA B

1.14 Ke mokete wa lenyalo. √ (1)

1.15 Ke baetsana. √ (1)

1.16 E bolela hore mokete o tsamaile hantle, mme banyalani ba thabelane kaha ke mona lenyalo la bona le phethehile. √√ (2)

1.17 Ke maikutlo a thabo/nyakallo. Sefahlehong sa hae re bona lebonyo/ho bobotheha/ho bososela/ho tsheha/Sefahleho sa hae se kganya kgotso. √√ (2)

1.18 Ditaba tsena di tshwana ka hore di bua ka ditaba tsa kamano ya lenyalo bobedi ba tsona.

Di fapana ka hore temeng ya pele ho buuwa ka lenyalo la boholoholo, le neng le thetheswa ka bohadi ba dikgomo le kamoo batjha ba neng ba bonya kateng.Athe ya bobedi e bontsha lenyalo la matsatsing a kajeno la lesira le esweu, leo ho yeng ho thetheswe bohadi ho sebediswa tjhelete. √√ (2)

1.19 Batswadi ba thabiswa ke hore bana ba bona ba nyalane mme lenyalo la bona le rerilwe hantle ka tsela ya Sesotho./Bana ha ba ya itulela mmoho feela ntle le hore batswadi ba kopane bakeng sa ho rera taba ena ya lenyalo. √√ (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO

POTSO YA 2

Tsebo ya lefu le tshwereng ngwana e thusa hore a hodiswe hantle.√ Lefutso le ka tshwaetsa ngwana.√ Ho tsuba le ho nwa ho ka baka bothata.√ Ha mme a sebedisa dithethefatsi,ngwana a ka hlaha a kowafetse.√ Boitshwaro ba mme bo ka tshwaetsa ngwana.√ Ho kula nako e telele ha mme ya immeng ho ka baka bothata.√ Bana ba hlahang pele ho nako ba kotsing. √
[Palo ya mantswe 65]

Ka sebopeho sa dintlha.

QOTSO			DINTLHA
1	'Motswadi o lokela ho tseba le ho utlwisisa bothata boo ngwana wa hae a nang le bona hore a tle a mo thuse ka tshwanelo.'	A	Tsebo ya lefu le tshwereng ngwana e thusa hore a hodiswe hantle.
2	'Lefutso ke le leng la mabaka a ka bakang hore ngwana a hlahe a holofetse.'	B	Lefutso le ka tshwaetsa ngwana.
3	'Mme ya tsubang a bile a nwa jwala, a ka bakela ngwana mathata a kang bolwetse ba ditho tsa mmele le kelello tse sa sebetseng hantle.'	C	Ho tsuba le ho nwa ho ka baka bothata.
4	'Ho sebedisa dithethefatsi boimaneng, ho nyolla kgonahalo ya hore ngwana a hlahe a sa itekanela.'	D	Ha mme a sebedisa dithethefatsi, ngwana a ka hlaha a kowafetse.
5	'Dilemo tsa mme le bophelo ba hae nakong eo a immeng ka yona di ka baka hore a be le ngwana ya nang le ditlhoko tse ikgethang.'	E	Boitshwaro ba mme bo ka tshwaetsa ngwana.
6	'Ka nako e nngwe ha mme a ile a kula nako e telele ha e le mokgatjhane, le teng ngwana a ka hlaha a holofetse.'	F	Ho kula nako e telele ha mme ya immeng ho ka baka bothata.
7	'Ngwana ya hlahileng pele ho nako le yena a ka ba le mathata a ho holofala.'	G	Bana ba hlahang pele ho nako ba kotsing. **[Mantswe a 65]**

HO TSHWAYA KGUTSUFATSO:

Ho tshwauwa ha kgutsufatso ho itshetlehile hodima dintlha tse hlokwang ke potso.

Qotso:
- Polelo ha e ntse e le jwalo kaha e tswa temeng.
- Polelo e fokoditsweng feela dikotwana tsa mantswe empa e ntse e na le tlhahlamano e tshwanang ya mantswe ho tswa temeng.

Ntlha:
- Polelo e bopilweng ka tsela e fapaneng le ya sethatho feela e ntse e arabela potso.
- Polelo e nang le tlatsetso ya mantswe a mang kapa tshebediso ya mahlalosonngwe feela e ntse e arabela potso.

Kabo ya matshwao:
- Matshwao a 7 bakeng sa dintlha tse 7 (ntlha e le 1 bakeng sa ntlha ya sehlooho).
- Matshwao a 3 bakeng sa puo
- Matshwao kaofela: 10

Kabo ya matshwao a puo ha bahlahlobuwa ba sebedisitse mantswe a bona:
- Ha dintlha tse 1–3 di nepahetse: fana ka letshwao le 1
- Ha dintlha tse 4–5 di nepahetse: fana ka matshwao a 2
- Ha dintlha tse 6–7 di nepahetse: fana ka matshwao a 3

Kabo ya matshwao a puo ha bahlahlobuwa ba sebedisitse diqotso di le jwalo:
- Diqotso tse 6–7: se fane ka matshwao bakeng sa puo
- Diqotso tse 4–5: fana ka letshwao le 1 bakeng la puo
- Diqotso tse 2–3: fana ka matshwao a 2 bakeng la puo

Dintlha	**Tse iqapetsweng**	**Tse qotsitsweng di le jwalo**
Matshwao a dintlha		
Matshwao a puo		
Matshwao ohle		

ELA TLHOKO:
- Batshwayi ba lokela ho nnetefatsa palo ya mantswe a sebedisitsweng. o Se ke wa hula matshwao haeba bahlahlobuwa ba sa bontsha palo ya mantswe a sebedisitsweng kapa haeba palo ya mantswe a sebedisitsweng e ngotswe e fosahetse. Ha palo ya mantswe e tlotse moedi o boletsweng, bala ho fihla palong ya mantswe e behilweng, ebe o emisa moo.

Mohlala:

Puo	**Polelo/Polelwana**			**Palo ya mantswe**
Sesotho	Ke	a	tsamaya	3

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

POTSO YA 3 PAPATSO

3.1 Tshebediso ya mengolo e fapaneng, hobane o ngoka bareki hore ba bale ka seo sehlahiswa se leng sona.
Tshebediso ya puo e susumetsang, hobane o ba susumelletsa ho kgetha ho reka sehlahiswa sa hae feela.√√
[Tshwaya le nngwe feela]. (2)

3.2 E na le tshusumetso ya ho hohella bareki sehlahisweng seo hobane mengolo eo e etsa hore sehlahiswa se kgahle mahlo se balehe ha bonolo.√√ (2)

3.3 E fetisa molaetsa wa hore ka mehla ha o sebedisa sehlahiswa sena o tla dula o itshepile, o le boreledi ebile o kgotsofetse e leng tseo re di bonang setshwantshong seo.√√ (2)

3.4 Kgethollo e hlahiswa ka tsela ya hore mmapatsi o hlahisa sehlahiswa sena se reretswe batho ba bontate feela empa ho ntse ho na le bomme ba ka se sebedisang ba nang le ditedu le mohwete o mongata.√√ (2)

3.5 E, mmapatsi o atlehile ho susumetsa bareki ho reka sehlahiswa sena hobane bareki ba tla batla ho se reka kaha ho thwe ke se setjha, ba tla batla ho bona hore se fela se sebetsa jwalo ka ha se bolediswa na.

KAPA

Tjhe, mmapatsi ha a atleha hobane bareki ba sa rateng dihlahiswa tsa Gillette ba ke ke ba hohellwa ke eng kapa eng sehlahisweng seo leha mmapatsi a ne a ka sebedisa dipolelo tsa mefutafuta. √√
[Tshwaya le nngwe feela, mme ho elwe tlhoko dikarabo tsa baithuti]. (2)
[10]

POTSO YA 4: KHATHUNU

4.1 Tjhe, ha ba buisana/Ngaka ha e hlahlobe lefu leo mokudi a llang ka lona lona/mokudi o halefiswa ke hore ngaka e batla ho mo phekola se sa mo tshwenyeng. √√ (2)

4.2 Nkong ya hae ho bonahala mahlasedi le motjha wa ho thimola. √√ (2)

4.3 E hlahloba mokudi maotong ebile e re leoto le lokela ho sehwa empa mokudi a itshwaretswe ke sefuba. √√ (2)

4.4 Maikutlo a ho halefa le ho teneha. √√ (2)

4.5 Ke ne ke tla kopa hore ke fumantshwe ngaka e nngwe/Ke ne ke tla hana ho phekolwa ke ngaka eo. √√ (2)
[10]

POTSO YA 5: TEMA YA PROSA

5.1 Ba ile ba hloleha/ba ne ba hloleha/ba hloleha. √ (1)

5.2 Mona moo re dulang teng ke habo ntate.
Disemelo o mona, ha a rate ho bona batho ba bang ba atleha. √√ (2)

5.3 Ho thusana/ho sebedisana mmoho. √√ (2)

5.4 Ke tshaba mosuwe wa sekolo sa heso lebekebeke kaha ke motho ya bohale haholo. √ (1)

5.5 Bohajana – Bohajana bona ba hao bo tla o kenya tsietsing ka tsatsi le leng. √√

[Tshwaya karabo e bontshang hore lentswe bohale le nyenyefaditswe mme le sebedisitswe ka nepo polelong] (2)

5.6 Ngwana eo o fihlile ha le hlahlamela dithaba. √√
[Tshwaya karabo e totobatsang lehlalosi la nako e nepahetseng] (2)
[10]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 30
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 70